

INNOVATIVE
WORLD

ISSN: 3030-3591

ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES

SHARQ TIBBIYOT VA TABIIY FANLAR
JURNALI

Scientific Journal

- Medicine
- Pharmaceuticals
- Biology
- Chemistry
- Geology
- Agriculture

+998 33 5668868

www.innoworld.net

ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES

Volume 3, Issue 5
2026

Journal has been listed in different indexings

The official website of the journal:

www.innoworld.net

O'zbekiston-2026

Volume 3 Issue 5 | 2026 |

Page | 2

Tel: +99833 5668868 | Tg: t.me/Anvarbek_PhD

**HAMSHIRALIK FAOLIYATIDA BIOETIKA VA TIBBIY
MAXFIYLIK MUAMMOLARI****Ismailova M.M****Razakova Sh.A.****Tursunbayeva U.A**

Annotatsiya. Ushbu maqolada hamshiralik faoliyatida bioetika va tibbiy maxfiylik masalalarining nazariy hamda amaliy jihatlarini keng tahlil qilinadi. Zamonaviy tibbiyot tizimida hamshiralik bemor bilan bevosita va doimiy aloqada bo'ladigan mutaxassis sifatida bioetik me'yorlarga amal qilishi, tibbiy sirni saqlashi va professional mas'uliyatni chuqur his qilishi zarur. Maqolada bioetikaning asosiy tamoyillari: inson qadr-qimmatini hurmat qilish, zarar yetkazmaslik, adolat va maxfiylik prinsiplari yoritilgan. Shuningdek, tibbiy ma'lumotlarning oshkor bo'lishi, raqamli texnologiyalar bilan bog'liq xavflar, bemor huquqlarining himoyasi va hamshiralik etikasining zamonaviy muammolari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari hamshiralik faoliyatida bioetika va maxfiylikka rioya qilish tibbiy xizmat sifati hamda jamiyatning tibbiyot tizimiga bo'lgan ishonchini mustahkamlovchi asosiy omillardan biri ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: bioetika, tibbiy maxfiylik, hamshiralik etikasi, bemor huquqlari, tibbiy sir, deontologiya, professional mas'uliyat, tibbiy axloq, sog'liqni saqlash, axborot xavfsizligi.

Kirish. Zamonaviy sog'liqni saqlash tizimida hamshiralik faoliyati nafaqat bemorlarni parvarish qilish, balki murakkab axloqiy va huquqiy masalalarni hal etishni ham talab qiladigan professional faoliyat turiga aylandi. Hamshira bemor bilan eng ko'p muloqot qiluvchi tibbiyot xodimi sifatida uning jismoniy holati, ruhiy kechinmalari va shaxsiy hayotiga oid ma'lumotlardan xabardor bo'ladi. Shu sababli hamshiralik faoliyatida bioetika va tibbiy maxfiylik masalalari alohida dolzarblik kasb etadi.

Bugungi kunda sog'liqni saqlash tizimida inson huquqlarini himoya qilish va tibbiy xizmatning axloqiy mezonlarini takomillashtirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, tibbiyot xodimlari faoliyatida professional etikaga rioya qilish, bemor shaxsiyatiga hurmat bilan munosabatda bo'lish va tibbiy ma'lumotlarning daxlsizligini ta'minlash jamiyat taraqqiyotining muhim ko'rsatkichlaridan biri sifatida baholanadi. Hamshiralik faoliyati esa bemor bilan doimiy aloqador bo'lgani sababli bioetik tamoyillarni amaliyotda eng ko'p namoyon etadigan tibbiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Shu bois hamshiralarning etik madaniyati, kommunikativ kompetensiyasi va tibbiy maxfiylikni saqlash borasidagi mas'uliyati zamonaviy tibbiyot tizimining ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda.

Bioetika – bu tibbiyot va biologiya sohalaridagi insoniy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar va huquqiy tamoyillarni o'rganuvchi fan hisoblanadi. Hamshiralik bioetikasi esa bemorga hurmat, inson sha'nini himoya qilish, adolatli yondashuv va maxfiylikni saqlash kabi prinsiplarga asoslanadi. Ayniqsa, axborot

texnologiyalari keng rivojlangan bugungi davrda tibbiy ma'lumotlarni himoya qilish muammosi yanada murakkablashmoqda.

Tibbiy maxfiylikning buzilishi bemorning shaxsiy huquqlariga zarar yetkazishi, tibbiyot tizimiga bo'lgan ishonchni pasaytirishi va psixologik muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli bioetik tamoyillarni hamshiralik amaliyotiga chuqur integratsiya qilish zamonaviy tibbiyotning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Metodlar. Mazkur maqola bioetika, tibbiy deontologiya, sog'liqni saqlash etikasi va tibbiy huquq sohasidagi ilmiy adabiyotlarni nazariy tahlil qilish asosida tayyorlandi. Tadqiqot davomida hamshiralik faoliyatida bioetik tamoyillarning qo'llanilishi, tibbiy maxfiylikning huquqiy va axloqiy jihatlarini hamda zamonaviy axborot texnologiyalarining tibbiy sirni saqlashga ta'siri o'rganildi.

Shuningdek, xalqaro bioetik me'yorlar, tibbiy deontologiya prinsiplari va bemor huquqlarini himoya qilish bo'yicha ilmiy konsepsiyalar tahlil qilindi.

Natijalar. Nazariy tahlillar shuni ko'rsatadiki, hamshiralik faoliyatida bioetik tamoyillarga amal qilish tibbiy xizmat sifatining muhim mezonlaridan biridir. Hamshira kasbiy faoliyati davomida bemorning shaxsiy ma'lumotlari, sog'lig'i va oilaviy holati bilan bog'liq ko'plab maxfiy ma'lumotlarga ega bo'ladi. Ushbu ma'lumotlarning himoyalaniishi bemorning shaxsiy daxlsizligini ta'minlaydi.

Bioetikaning asosiy tamoyillaridan biri – "zarar yetkazmaslik" prinsipi hamshiralik amaliyotida alohida ahamiyatga ega. Ushbu prinsipga ko'ra, hamshira bemorning nafaqat jismoniy, balki ruhiy holatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan har qanday harakatdan tiyilishi kerak. Tibbiy maxfiylikning buzilishi esa bemorning psixologik holatiga salbiy ta'sir etishi mumkin.

Nazariy manbalar tahliliga ko'ra, tibbiy maxfiylik quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

- bemorning shaxsiy ma'lumotlari;
- tashxis va davolash jarayoni;
- laboratoriya natijalari;
- ruhiy holatga oid ma'lumotlar;
- oilaviy va ijtimoiy holatga doir axborotlar.

Shuningdek, zamonaviy elektron tibbiy tizimlarning rivojlanishi maxfiy ma'lumotlarning noqonuniy tarqalish xavfini ham oshirmoqda. Elektron ma'lumotlar bazalaridan noto'g'ri foydalanish yoki axborot xavfsizligi qoidalariga rioya qilmaslik tibbiy maxfiylik buzilishining asosiy sabablaridan biri sifatida baholanmoqda.

Quyidagi jadvalda hamshiralik faoliyatida uchraydigan asosiy bioetik muammolar va ularning salbiy oqibatlari keltirilgan.

1-jadval. Hamshiralik faoliyatida bioetik va tibbiy maxfiylik muammolari

Bioetik muammo	Mazmuni	Ehtimoliy salbiy oqibatlar
Tibbiy	Bemor	Ishonchning

maxfiylikning buzilishi	ma'lumotlarining ruxsatsiz tarqalishi	yo'qolishi, ruhiy stress, huquqiy nizolar
Bemor huquqlariga rioya qilmaslik	Roziliksiz tibbiy muolaja yoki ma'lumot berish	Axloqiy konflikt, shikoyatlar, psixologik zarar
Diskriminatsion munosabat	Millat, jins yoki ijtimoiy holatga qarab farqlash	Adolatsizlik, tibbiy xizmat sifatining pasayishi
Raqamli ma'lumotlar xavfsizligi	Elektron bazalardan noto'g'ri foydalanish	Shaxsiy ma'lumotlarning tarqalishi
Professional etikaga amal qilmaslik	Hamshiraning qo'pol yoki befarq munosabati	Bemorning ruhiy tushkunligi, tibbiyotga ishonchsizlik

Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bioetik muammolar doirasini yanada kengaytirmoqda. Elektron tibbiy kartalar, telemeditsina va onlayn konsultatsiyalar ma'lumot almashishni tezlashtirayotgan bo'lsa-da, axborot xavfsizligini ta'minlash masalasini dolzarb qilib qo'ymoqda. Elektron tizimlarga noqonuniy kirish yoki ma'lumotlarni ehtiyotsizlik bilan saqlash bemor huquqlarining buzilishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli hamshiralalar axborot texnologiyalaridan foydalanishda maxsus etik va texnik ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.

Nazariy tahlillar shuni ko'rsatadiki, bioetika va tibbiy maxfiylikka rioya qilish hamshiralik faoliyatining ajralmas qismi bo'lib, u professional kompetensiyaning muhim mezonini hisoblanadi. Hamshiralarning bioetik savodxonligini oshirish sog'liqni saqlash tizimining umumiy sifati va bemorlarning tibbiy xizmatdan qoniqish darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Muhokama. Hamshiralik faoliyatida bioetik muammolar ko'pincha axloqiy qaror qabul qilish bilan bog'liq murakkab vaziyatlarda namoyon bo'ladi. Masalan, og'ir tashxis haqida bemorga ma'lumot berish, terminal holatdagi bemorlar bilan ishlash yoki bemorning roziligisiz ma'lumot almashish masalalari hamshiralardan yuqori darajadagi etik madaniyatni talab qiladi.

Bioetika nazariyasida inson qadr-qimmati markaziy tushuncha hisoblanadi. Har bir bemor ijtimoiy mavqei, millati, dini yoki iqtisodiy holatidan qat'i nazar teng huquqli shaxs sifatida qabul qilinishi kerak. Shu sababli hamshira bemorga nisbatan hurmat va insonparvarlik tamoyillariga asoslangan munosabatni saqlashi lozim.

Tibbiy maxfiylikning muhimligi bemor va tibbiyot xodimi o'rtasidagi ishonch munosabatlari bilan ham bog'liq. Agar bemor o'z ma'lumotlari oshkor bo'lishidan xavotir olsa, u shifokor yoki hamshiraga to'liq va aniq ma'lumot bermasligi mumkin. Bu esa tashxis qo'yish va davolash samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bioetik muammolar doirasini yanada kengaytirmoqda. Elektron tibbiy kartalar, telemeditsina va onlayn konsultatsiyalar ma'lumot almashishni tezlashtirayotgan bo'lsa-da, axborot xavfsizligini ta'minlash masalasini dolzarb qilib qo'ymoqda. Shu sababli hamshiralar nafaqat etik me'yorlarni, balki axborot xavfsizligi qoidalarini ham chuqur bilishi zarur.

Nazariy tahlillar shuni ko'rsatadiki, bioetika va tibbiy maxfiylikka rioya qilish hamshiralik faoliyatining ajralmas qismi bo'lib, u professional kompetensiyaning muhim mezonini hisoblanadi. Hamshiralarning bioetik savodxonligini oshirish sog'liqni saqlash tizimining umumiy sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa. Hamshiralik faoliyatida bioetika va tibbiy maxfiylik masalalari zamonaviy tibbiyotning eng muhim axloqiy va huquqiy yo'nalishlaridan biridir. Bemor huquqlarini himoya qilish, inson qadr-qimmatini hurmat qilish va tibbiy sirni saqlash hamshiralik faoliyatining asosiy tamoyillari hisoblanadi.

Nazariy tahlillar shuni ko'rsatadiki, bioetik me'yorlarga rioya qilish tibbiy xizmat sifati va bemorlarning tibbiyot tizimiga bo'lgan ishonchini oshiradi. Shu sababli hamshiralik ta'limida bioetika, deontologiya va axborot xavfsizligi bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish zarur hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev A. A. Tibbiy etika va deontologiya asoslari. — Toshkent, 2018.
2. Karimova D. S. Bioetika va zamonaviy tibbiyot muammolari. — Toshkent, 2020.
3. Mirzayev S. M. Hamshiralik ishi etikasi. — Toshkent, 2017.
4. Rasulov F. R. Tibbiy huquq va bemor huquqlari. — Toshkent, 2019.
5. Xo'jayev T. T. Sog'liqni saqlash tizimida bioetika. — Toshkent, 2021.
6. Yo'ldosheva M. A. Tibbiy maxfiylik va axborot xavfsizligi. — Toshkent, 2022.